

Förslag till tilläggsdirektiv Översyn av yrket personlig assistent, Dir 2018:72

Regeringen beslutade den 26 juli 2018 om utredningen, Översyn av yrket personlig assistent, dir 2018:72. Syftet med utredningen är att göra en översyn av yrkesgruppens arbetsförhållanden och arbetsuppgifter samt utreda behovet av utbildningsinsatser och lämna förslag på förbättringsåtgärder. Utredaren ska även undersöka de personliga assistenternas möjligheter till introduktion, informations- och utbildningsinsatser och vid behov föreslå hur information och kompetens kan stärka kvaliteten i yrket. Utredningsuppdraget omfattar personlig assistans oavsett verksamhetsform. Uppdraget ska redovisas 15 januari 2020.

SCB:s siffror visar att runt 70 000 personer är verksamma som personliga assistenter och att det är det elfte största yrket i Sverige. Att jobba som personlig assistent liknar inte något annat yrke. Det handlar om att ta hand om en annan människa, om personkemi och social kompetens. En assistent måste vara tillgänglig när brukaren behöver hjälp som mest och samtidigt inte i vara i vägen då personen vill vara i fred. Yrket innefattar ofta tunga lyft och arbete på obekväma tider samt arbetstid förlagd hemma hos en annan person. Vårdföretagarna och fackförbundet Kommunal anser att utredningen är mycket viktig för att få en uppfattning om yrkets omfattning, rådande arbetsuppgifter och assistenternas arbetsmiljö.

Samtidigt som insatsen personlig assistans ifrågasätts från politiskt håll blir villkoren för denna yrkesgrupp allt tuffare för varje år. Sedan 2013 har den årliga höjningen av den statliga assistansersättningen ständigt varit lägre än de kollektivavtalade löneökningarna för assistenterna. Det har lett till en kraftigt försämrad ekonomi och stora bekymmer för företagen att kunna bära kollektivavtal. Allt fler anordnare känner sig tvingade att ställa sig utanför den svenska modellen där de avtalade villkoren sätter en minsta gemensam lönenivå och erbjuder de anställda trygghet genom olika försäkringar. Resultatet av detta är en osäkerhet och försämrade anställningsvillkor för de anställda samt risk för lägre kvalitet i utförandet av assistansen.

I de medlemsundersökningar Vårdföretagarna gjort i samarbete med Arbetsgivarförbundet KFO, senast maj 2018, framgår att landets assistansanordnare gjort följande anpassningar till den rådande ekonomiska situationen (flera val möjliga):

- 26 % - sagt upp tjänstemän
- 52 % - dragit ned på utbildning för assistenterna
- 34 % - dragit ned på arbetsledning för assistenterna
- 43 % - anställt assistenter med lägre ingångslön

I samma enkät framgår att 54 procent av anordnarna bedömer att de klarar max två år till med nuvarande förhållande då lönerna ökar snabbare än den statliga ersättningen.

Detta är siffror som måste tas på allvar. För att kommunerna och de privata arbetsgivarna ska kunna erbjuda sina assistenter villkor i enlighet med övriga tjänstesektorn, måste ersättningsmodellen ses över. I dag går Sveriges kommuner back drygt 1,5 miljarder kronor årligen på den egenutförda assistansen vilket gräver stora hål i kommunernas ekonomi.

Därför behövs det tas fram förslag på en långsiktig hållbar ersättningsmodell där förutsättningarna är givna för anordnarna samtidigt som statens kostnader beaktas. I samband med detta bör även en generell definition av benämningen anhörganställd tas fram samt för denna grupp analysera kostnadsbilden jämfört med övriga anställda. I denna analys bör särskild hänsyn tas till kostnader för arbetsledning, utbildning och övriga kvalitetshöjande insatser. Dessa assistanssituationer bör vidare ställas mot kostnadsbilden för assistanser med stort vårdbehov där inte brukare eller anhöriga är arbetsledare. Om inte en ny ersättningsmodell kommer i kraft inom snar framtid ser vi en påtaglig risk att det framgent inte kommer vara möjligt att teckna kollektivavtal för denna sektor. Som parter ser vi att branschens överlevnad kräver en indexuppräknings av schablonen som årligen tar hänsyn till bland annat löneökningar enligt märket samt övriga kostnadsökningar för aktörerna i branschen.

I utredningens direktiv står "Utredaren ska inte heller lämna förslag som rör rätten till personlig assistans enligt LSS eller assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken" samt "Utredaren ska beakta arbetsmarknadens parter roll och den svenska arbetsmarknadsmodellen".

Vårdföretagarna och Kommunal anser att meningen om att utredaren inte ska lämna förslag som rör rätten till personlig assistans enligt LSS eller assistansersättning enligt socialförsäkringsbranschen tas bort.

Utredningen bör i stället få följande tilläggsdirektiv:

"Utredaren ska även se över nuvarande ersättningsmodell för insatsen personlig assistans och presentera alternativ som är långsiktigt hållbara för så väl avtalsenliga löner som för samhället i stort. Detta bör göras i samarbete med arbetsmarknadens parter. Därutöver ska utredaren ta fram en definition av vad som menas med anhörganställd".

Stockholm den 29 januari 2019

Inga-Kari Fryklund
Förbundsdirektör Vårdföretagarna

Tobias Baudin
Ordförande Kommunal